

ВЕРХОВНА РАДА УКРАЇНИ

КОМИТЕТ З ПИТАНЬ ПРАВОВОЇ ПОЛІТИКИ ТА ПРАВОСУДДЯ

В И С Н О В О К

**стосовно проекту Закону про внесення змін до деяких законів України
щодо права на отримання пенсій окремим категоріям громадян
(реєстр. № 6692 від 12 липня 2017 року)**

Комітет з питань правової політики та правосуддя розглянув на своєму засіданні 28 лютого 2018 року (протокол № 67) на відповідність Конституції України проект Закону про внесення змін до деяких законів України щодо права на отримання пенсій окремим категоріям громадян (реєстр. № 6692 від 12 липня 2017 року), поданий народними депутатами України Денісовою Л.Л., Луценко І.С. та іншими (далі – Законопроект).

Згідно з поясннюальною запискою Законопроект розроблено з метою «забезпечення реалізації гарантованих Конституцією України прав і свобод громадянин України, з числа пенсіонерів, які були змушені залишити або покинути своє місце проживання у результаті або з метою уникнення негативних наслідків збройного конфлікту, тимчасової окупації, повсюдних проявів насильства, порушень прав людини та надзвичайних ситуацій природного чи техногенного характеру, а також осіб, які не мали можливості переїхати з непідконтрольних українській державі територій».

Для досягнення цієї мети авторами Законопроекту пропонується спростити процедури доведення права на виплату пенсій та її розміру шляхом скасування обов'язковості надання паперових документів щодо осіб, які мають право на пенсії та змушені були залишити або покинути своє місце проживання у результаті або з метою уникнення негативних наслідків збройного конфлікту, тимчасової окупації, повсюдних проявів насильства, порушень прав людини та надзвичайних ситуацій природного чи техногенного характеру; скасувати для зазначеної категорії осіб обмеження щодо можливості отримати не затребувану пенсію лише за три роки; закласти основи під особливий режим та порядок отримання пенсій для пенсіонерів, які залишились жити на територіях, на яких органи державної влади тимчасово не виконують своїх повноважень.

Вирішуючи питання про відповідність Законопроекту положенням Конституції України, Комітет виходить з такого.

Згідно Основного Закону України Україна є соціальною, правовою державою (стаття 1); людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю; права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави; держава відповідає перед людиною за свою діяльність; утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави (стаття 3); громадяни мають право на соціальний захист, що включає право на забезпечення їх у разі повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття з незалежних від них обставин, а також у старості та в інших випадках, передбачених законом (частина перша статті 46), це право гарантується загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням за рахунок страхових внесків громадян, підприємств, установ і організацій, а також бюджетних та інших джерел соціального забезпечення (частина друга статті 46); кожен має право на достатній життєвий рівень для себе і своєї сім'ї, що включає достатнє харчування, одяг, житло (стаття 48); конституційні права і свободи людини і громадянина не можуть бути обмежені, крім випадків, передбачених Конституцією України (частина перша статті 64); виключно законами України визначаються права і свободи людини і громадянина, гарантії цих прав і свобод; основи соціального захисту, форми і види пенсійного забезпечення (пункти 1, 6 частини першої статті 92); органи державної влади зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та Законами України (частина друга статті 19), закони та інші нормативно-правові акти приймаються на основі Конституції України і повинні відповідати їй (частина друга статті 8).

Згідно з частиною другою статті 21, частинами другою-третією статті 22 Основного Закону України права і свободи людини є невідчужуваними та непорушними, вони гарантуються і не можуть бути скасовані.

Конституційний Суд України у своему Рішенні від 11 жовтня 2005 року № 8-рп/2005 визначив, що право на пенсійне забезпечення є складовою конституційного права на соціальний захист. Зміст та обсяг права громадян на пенсійне забезпечення полягає у їх матеріальному забезпеченні шляхом надання трудових і соціальних пенсій, тобто щомісячних пенсійних виплат відповідного розміру, в разі досягнення особою передбаченого законом віку чи визнання її інвалідом або отримання членами її сім'ї цих виплат у визначених законом випадках (абзаци перший та другий пункту 5 мотивувальної частини).

У Рішенні від 17 березня 2005 року № 1-рп/2005 Конституційний Суд України зазначив, що із змісту частин першої, другої статті 46 Основного Закону України випливає, що визначення обов'язкових гарантій соціального захисту не виключає можливості запровадження законом інших додаткових гарантій у цій

сфері (наприклад, соціальної допомоги різних видів) (абзац п'ятий підпункту 4.1 пункту 4 мотивувальної частини).

Разом з тим, відповідно до правової позиції Конституційного Суду України, викладеної у Рішенні від 26 грудня 2011 року № 20-рп/2011, одним з визначальних елементів у регулюванні суспільних відносин у соціальній сфері є додержання принципу пропорційності між соціальним захистом громадян та фінансовими можливостями держави, а також гарантування права кожного на достатній життєвий рівень (абзац сьомий підпункту 2.1 пункту 2 мотивувальної частини).

Також, Конституційний Суд України у згаданому Рішенні вказав на те, що передбачені законами соціально-економічні права не є абсолютними. Механізм реалізації цих прав може бути змінений державою, зокрема, через неможливість їх фінансового забезпечення шляхом пропорційного перерозподілу коштів з метою збереження балансу інтересів усього суспільства. Крім того, такі заходи можуть бути обумовлені необхідністю запобігання чи усунення реальних загроз економічній безпеці України, що згідно з частиною першою статті 17 Конституції України є найважливішою функцією держави. Водночас зміст основного права не може бути порушений, що є загальнозвінаним правилом... (абзац десятий підпункту 2.1 пункту 2 мотивувальної частини). Отже, зміна механізму нарахування певних видів соціальних виплат та допомоги є конституційно допустимою до тих меж, за якими ставиться під сумнів сама сутність змісту права на соціальний захист (абзац одинадцятий підпункту 2.1 пункту 2 мотивувальної частини).

Принципи соціальної держави втілено також у міжнародних актах – Загальний декларації прав людини, Міжнародному пакті про економічні, соціальні та культурні права та Європейській соціальній хартії. Зокрема, згідно зі статтею 22 Загальної декларації прав людини кожна людина як член суспільства має право на соціальне забезпечення, а також на реалізацію необхідних для підтримки її гідності й вільного розвитку особистості прав у економічній, соціальній і культурній сферах за допомогою національних зусиль і міжнародного співробітництва та відповідно до структури і ресурсівожної держави.

Запропоновані Законопроектом зміни до діючого законодавства цілком відповідають чинним міжнародним договорам (згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України), які відповідно до частини першої статті 9 Конституції України є частиною національного законодавства України.

Так, статтями 22 та 25 Загальної декларації прав людини передбачено правоожної людини, як, члена суспільства, на соціальне забезпечення і на здійснення необхідних для підтримання її гідності і для вільного розвитку її особи прав у економічній, соціальній і культурній галузях за допомогою національних зусиль і міжнародного співробітництва та відповідно до структури і ресурсівожної держави. Кожна людина має право на такий життєвий рівень,

включаючи їжу, одяг, житло, медичний догляд та необхідне соціальне обслуговування, який є необхідним для підтримання здоров'я і добробуту її самої та її сім'ї, і право на забезпечення в разі безробіття, хвороби, інвалідності, вдівства, старості чи іншого випадку втрати засобів до існування через незалежні від неї обставини.

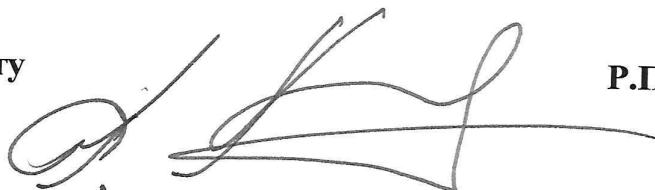
Згідно з частиною першою статті 1, статтями 3 та 9 Міжнародного пакту про економічні, соціальні і культурні права всі народи мають право на самовизначення, на підставі якого вони вільно встановлюють свій політичний статус і вільно забезпечують свій економічний, соціальний і культурний розвиток. Держави, які беруть участь у цьому Пакті, зобов'язуються забезпечити рівне для чоловіків і жінок право користування всіма економічними, соціальними і культурними правами, передбаченими в цьому Пакті. Держави, які беруть участь у цьому Пакті, визнають правоожної людини на соціальне забезпечення, включаючи соціальне страхування.

Відповідно до статті 23 Європейської соціальної хартії (переглянутої (ЕТ8 № 163) від 03 травня 1996 року кожна особа похилого віку має право на соціальний захист. З метою забезпечення ефективного здійснення права осіб похилого віку на соціальний захист Сторони зобов'язуються, самостійно або у співробітництві з громадськими чи приватними організаціями, вживати відповідних заходів або заохочувати відповідні заходи, зокрема, для надання особам похилого віку можливості якомога довше залишатися повноцінними членами суспільства, шляхом: а) забезпечення достатніх ресурсів, які дозволяли б їм жити на задовільному рівні і брати активну участь у суспільному, соціальному і культурному житті.

Зважаючи на зазначене, а також на те, що прийняття законів Конституція України відносить до повноважень Верховної Ради України, як єдиного органу законодавчої влади в Україні (стаття 75, пункт 3 частини першої статті 85), внесення запропонованих Законопроектом змін до чинного законодавства узгоджується з нормами Основного Закону України.

Враховуючи викладене, Комітет дійшов висновку, що проект Закону про внесення змін до деяких законів України щодо права на отримання пенсій окремим категоріям громадян (реєстр. № 6692 від 12 липня 2017 року), поданий народними депутатами України Денісовою Л.Л., Луценко І.С. та іншими, не суперечить положенням Конституції України.

Голова Комітету

Р.П. КНЯЗЕВИЧ